

DOMOVINA

Stev. 15.

V Ljubljani, 10. maja 1918.

Leto I.

Jugoslovanskemu in češkemu narodu!

...v sled absolutistične odločitve Seidlerjeve vlade poslanska zbornica proti volji njene večine odgodena in ko se pripravljajo dalekosežne ustavne izpremembe preko glav in proti volji udeleženih narodov, sta se zbrala Jugoslovanski klub in Češki Svaz na skupno sejo, da v imenu obeh narodov solidarno podasta to - le izjavo:

Poslanci naroda S. H. S. in Čehov z največjim ogorčenjem ugovarjajo proti vsem poskusom vlade, da brez sodelovanja naših narodov in proti njim z naredbami izpremeni davno preživelo in od narodov nepriznano ustavo; posebno ugovarjajo, da se sedaj osnujejo od nemških šovinistov izsiljena okrožna glavarstva na Češkem.

Obenem pa protestirajo proti napovedi državnopravnega odcepljenja slovenskih dežel od celokupnega naroda S. H. S. Namen te odcepitve je germanizacija in nemška invazija na Jadransko morje.

Poslanci izražajo svoje ogorčenje nad tem, da se vlada upa to ukreniti v najusodepolnejšem trenutku svetovne vojne in da nam na naše zahteve po samoodločbi, po politični samostojnosti, ki so obenem zahteva vsega civiliziranega in demokratičnega sveta, odgovarja z absolutistično samovoljnostjo, ki ne prinese ne miru, ne možnosti prijateljskega sodelovanja narodov, kakor si ga vsi želimo, temveč bo začetek bojev, kakršnih tu še ni bilo in ki morejo biti dalje segajoči, nego slutijo njih povzročitelji sami.

Zato težko obžalujemo, da se ob času, ko ni kruha in ko ne vemo, kaj bo jutri, temu brezprimernemu socijalnemu in gospodarskemu trpljenju dodaja še nova politična, narodnostna in državnopravna krivica in se s tem dviga splošna napetost do višine, da danes posledic niti pregledati ni mogoče.

Obenem dvigamo svoj glas proti temu, da vlada sedaj, ko načela demokratične državljanske enakosti in ljudske samouprave povsod zmagujejo, proti nam postopa s poskusi, ki ne pomenjajo v resnici ničesar drugega, kakor novo utrditev absolutizma in razmnožitev birokratičnega aparata. Na drugi strani pa se vedoma prezirajo vse zahteve naših narodov s tem, da se nam ne da popolna demokratizacija naše uprave.

Z enakim poudarkom protestiramo proti temu, da je v dobi, ko parlamenti vseh resnično demokratičnih držav nepretrgoma odločujejo o usodi svojih narodov, vlada odgodila avstrijski parlament brez pravega vzroka in potrebe na škodo vseh javnih in zlasti prehranjevalnih razmer in da bodo poslanci iznova izgubili parlamentarno tribuno, ki so jo pod pritiskom vojaške diktature pogrešali cela tri leta.

Odgovornost za posledice pada v prvi vrsti na vlado, katera je s tem svojim korakom iznova pokazala pred vsem svetom, da Avstrija ne more nositi imena pravne in ustavne države in da se maloštevilna ter nikomur odgovorna oligarhija in birokracija pod pritiskom in s sodelovanjem enega dela nemško - nacionalnih poslancev upa ubiti glas parlamenta, izvoljenega na podlagi splošne volilne pravice.

Vlada se boji, da bi parlament odkrito izjavil pravo voljo v njem zastopanih narodov.

Poslanci S. H. S. in Čehov zato proglašajo:

Naša naroda ne priznavata nikdar in v nobenem slučaju nobenega oktroia, nobene kakršnekoli enostranske upravne odredbe, temveč jih odklanjata z največjim ogorčenjem; odklanjata pa tudi vsako odgovornost za nadaljni razvoj in solidarno vztrajata v boju proti absolutizmu in nadvladi ter v borbi za demokratizacijo, svobodo, za pravico samoodločbe in za svojo politično samostojnost.

Ne bojimo se nobenega nasilja.

Na Dunaju, dne 7. maja 1918.

František Staněk.

Dr. Anton Korošec.

Kaj nam je naša „stara pravda“?

Leta 1514. (torej sto let potem, ko je zadnji Habsburgovec na vojvodskem prestolu na Gosposvetskem polju obljubil v roke naroda, da bo vladal in sodil po pravici) je nastalo po vseh slovenskih krajih veliko ljudsko gibanje, ki je segalo globoko v Korotanske gore in se je razširilo po vseh naših deželah po Stajerskem in Kranjskem in na Zagorje.

Nastal je »Kmečki punt« — prava ljudska vstaja proti tujemu gospostvu. Punt prihaja od nemške besede »Bund«, ki pomeni »zvezo«, torej pomeni to gibanje »zvezo kmetov«, t. j. združenje tlačanov proti samolastni gospodi. Vstaja je bila tako velika, da pišejo o nji nemški kronikarji, ki pravijo, da slovenski kmetje vpijejo in zahtevajo povsod »staro pravdo« in da vabijo vse na boj z besedami: »Le vkup, le vkup uboga gmajna!«

Ta vstaja slovenskih kmetov je bila nasilno zadušena, a se je ponovila 50 let pozneje - leta 1571. še v večji meri. Takrat so se ji pridružili tudi hrvaški kmetje. Tudi organizacija je bila boljša, ker jo je vodil znani vodja Matija Gubec s svojimi tovariši.

Tudi ta vstaja je bila uničena po bitki na Krškem polju pri Brežicah. Od te dobe so vstaje nekoliko ponehale: prva vstaja je bila razširjena na severu (na Koroškem), druga bolj na vzhodu (Stajersko), nekaj let na to pa je nastala vstaja na Goriškem, kjer so se tlačani uprli svojim krutim gospodarjem.

Kaj nam pomeni to gibanje? V starih poročilih čitamo pred vsem dvoje: da kmetje zahtevajo svojo »staro pravdo« in da kličejo na boj »uboga gmajno«.

Kaj pa si je mislil kmet pod »staro pravdo«?

Ako se govori o stari pravdi, potem moremo soditi, da je med ljudstvom iz starih časov ostal spomin na neke starodavne pravice. Kakšne pravice? Ali ne one pravice, po katerih je bil kmet svoboden na svoji zemlji? Saj je imela vstaja namen: osvoboditi se od tuje gospode.

Ta tuja gospoda je živela po gradovih. Kako pa je prišla tja? Po kakšni pravici? Po nikaki! Ako je kak klativitez pomagal cesarju pri njegovih vojskah, ga je cesar poplačal s tem, da mu je dal kos slovenske zemlje in mu podelil plemstvo. »Plemič« si je sezidal grad in kmet mu je moral delati. Po kakšni pravici?

Zgodovina nam pripoveduje, da se je slovenski narod naselil pri svojem preseljevanju ob rekah Dravi, Savi in Soči in je zasedel pokrajine globoko v alpah. Narod je bil združen v »zadruge« in je imel svoje župane. Danes bi rekli: živel je v občinah, t. j. občina je bila temelj njegove organizacije. Ker je bila njegova domovina razcepljena po gorah, je bila ta organizacija zelo primerna, toda škodljiva je bila v tem, ker se niso vse občine združile v eno državno celoto.

Narod pa je kmalu izprevidel, da potrebuje nekaj skupni notranji red, zato si je izbral svoje vojvode, ki jih je slovesno ustanavljal na Gosposvetskem polju. Toda narod še ni dosegel v tem času one kulturne stopinje, ko si narod sam napiše po svoji volji zakone. Vse, kar se je godilo na Gosposvetskem polju, je bilo le ustno, nič ni bilo zapisanega in narod je živel po svojih starih pravilih, ki so se ohranila od roda do roda. Nemci pa so takrat začeli med nas širiti krščanstvo in so se pri tem polastili naše zemlje. Zgodilo se je, kakor pravi Prešeren:

»Na tleh leže slovenstva stebri stari,
v domačih šegah vtrjene postave,
v deželi parski Tecel gospodari.«

Torej: »v domačih šegah vtrjene postave« so propadle in zavlada je — nemška nasilje.

To nasilje je rastlo od leta do leta. Ako so spočetka še priznavali vojvodi na Gosposvetkem polju narodu njegove pravice, je propadlo s časom tudi to. Zavlada je popolno brezpravje, ko je mogel nemški graščak s slovenskim kmetom delati kar je hotel.

V teh težkih časih se je kmet spomnil na svojo »staro pravdo«.

Pravda je pomenila v tedanjih časih toliko kakor pravica, zakon. Tako vidimo n. pr. pri Rusih isto. Rusi so imeli okoli leta 1000. že lepo razvito državo, a manjkalo jim je zapise podlage. Zato je dal knez Jaroslav napisati domače stare zakone v zbirko, ki je dobila ime »Ruska pravda«. To je najstarejši ruski zakonik, zbirka onih pravil, ki so tekom let postala narodu njegov zakon, po katerem je sodil, kaj je prav in kaj je krivo, kaj je pravica in kaj je krivica.

Naši stari Slovenci bi bili najbrže tudi napisali svojo »slovensko pravdo«, ako bi jim bil dopuščal čas. Toda predno je njih lastna kultura dospela tako visoko, so padli na nje tuji sosedje in so jih podjarmili. Po kakji pravici? Ali so imeli Nemci to kje pisano, črno na belem? Ali jim je kdo dal pravico vladati nad nami in nad našo zemljo? Nihče. Bila je to čisto navadna krivica, nasilje proti narodu, katerega sile so bile prešabe, da bi se mogel braniti. V teh časih narod ni mogel upati na nič drugega nego na svojo staro pravdo, t. j. na svojo staro pravico, da je ta zemlja njegova last.

In zdi se, da je vsaj na zunaj dosegel spoštovanje do svoje lastnine, kajti deželni knez je moral na Gosposvetkem polju obljubiti, da bo vladal po pravici. Seveda so bile to le navidezne pravice, kajti na gričih so vzrastli gradovi in kaj je mogel proti njim ubogi tlačan?

Od leta 1414. pa sploh ni nihče več prišel na Gosposvetko polje! Čemu tudi? Saj pravice itak ni bilo več. Vladal je graščak, in Slovenec je postal suženj na svoji lastni zemlji. Ni imel niti svoje občine, kjer bi sam odločeval, niti svojega zakona, po katerem bi sodil, niti višje oblasti, kjer bi se pritožil: graščak je bil njegov najvišji gospod — in valpet njegov gospodar.

Aškerc je podal lepo sliko naših kmetov pred cesarjem Maksom, kjer govore: Mi se jemo, grad nam požanje, njegovo vse, naše pa nič, in zajtrk naš to je — tlaka, večerja pa valpetov bič!

To je bilo leta 1514., ko so se začeli kmetje družiti v »punte« in so vstali na boj za staro pravdo. Iz poročil o teh bojih vidimo, da je

narodu iz časov njegove svobode ostalo v spominu dvoje:

1. »Stara pravda« kot ona naravna pravica, ki mu je šla kot narodu na svoji lastni zemlji, in

2. občina (gmajna) kot podlaga njegove nekdane narodne organizacije.

»Stara pravda« je propala pod tujim gospodstvom. Odpor naroda se je obrnil predvsem proti vidnim zastopnikom tujega nasilja, proti graščakom. Ako bi ne bila ostala v narodnem spominu še sled njegove narodne svobode, bi ne bil mogel govoriti o svoji stari pravdi. To, kar je zahteval slovenski kmet v svojih bojih leta 1514. in 1571., je torej ona narodna svoboda, ki mu jo je dajala njegova stara pravda, t. j. njegov domači nenapisani zakon — ki ga je nosil napisanega v srcu — in ta zakon, ta stara pravda je določala njegovo osebno in narodno svobodo na njegovi domači zemlji.

Narod, ki si je bil svest svoje stare pravde, torej ni priznal tujega nasilja in se je postavil v boj za svoje stare pravice.

Ali je to kaj drugega nego to, kar zahtevamo danes pod samoodločbo narodov? Ali ni boj za samoodločbo — samo boj za »staro pravdo« — za one stare pravice, ki jih naši stari dedje niso utegnili napisati, pač pa so jih od rodu do rodu sporočali svojih potomcem. Tako smo ta naravni zakon nosili že stoletja s seboj. (Nemci pravijo, da smo si ga šele sedaj izmislili oziroma da smo se ga naučili od antente!)

V »Stari pravdi« ne smemo torej misliti le nekaj prazen bojni klic upornih slovenskih kmetov, ampak več: treba je, da razumemo to besedo iz naše zgodovine. V stari pravdi je zapopaden naš nenapisani zakon, po katerem ni imel in nima nihče pravice nam jemati našo zemljo in proti naši volji vladati nad nami.

Ako se je kmet obrnil pred vsem proti graščaku, je to razumljivo. Saj je bil graščak njegov vladar (cesar je bil daleč), kako pa je narod mislil, kaže n. pr. to, da si je M. Gubca izbral za cesarja.

Ko bi ne bila ta misel tako velika in splošna, bi najbrže ne bila zbrala okoli sebe take množice, da je morala graščakom pomagati cesarska vojska.

Misel na »staro pravdo« pa tudi po l. 1571 ni izginila. Ob vsaki priliki vidimo, da se obrača nevolja naroda proti tujemu graščaku, ki je bil zastopnik tuje vlade.

Tako imamo upore v 18. veku, za časa Ilirije, in ko je leta 1848. zasijala svoboda, je mislil kmet, da je treba iti proti grajski gospodi. Njegov boj se je torej obrnil proti onim, ki so od začetka uničili njegovo narod-

no svobodo. Seveda boji poznejših let nimajo na sebi več pravega znaka stare pravde, ker spomin preteklosti ni bil več tako svež, kakor n. pr. leta 1514. Poznejši upori so predvsem upori iz nevolje proti krutosti gospode.

Naš narod ni nikoli imel svojega plemstva, zato mu je plemstvo bilo znak tuje vlade. Naš narod je bil demokrat od nekdaj. Ker ni imel silne organizirane države z napisanimi zakoni, je mogel upati le na svojo »pravdo«, t. j. na ono naravno pravico, po kateri/si je uravnal svoje življenje.

Nemci so proti tej pravici, proti »stari pravdi«, začeli vladati nad njim. Življenje našega naroda pomeni nepretrgani boj proti tej krivični nadvladi, boj za staro pravdo. Dolgo nismo mogli prodreti zlu do dna, danes vidimo jasno.

To, kar je postalo danes cilj naroda, to je v bistvu »stara pravda« naših dedov bojevnikov iz 16. stoletja. In mi moremo biti ponosni na to, da je mali slovenski narod cela stoletja nosil s seboj in se boril za idejo, ki jo danes priznava ves kulturni svet kot edino pravo podlago bodočega skupnega življenja narodov.

Naša nesreča je bila, da smo dobili sosedo, ki jim nikoli ni bilo do pravice, ki so vse svoje življenje zidali na krivici in nasilju. Proti temu nasilju je naš mali narod povdarjal svojo »staro pravdo«.

Krivica, tudi če je stara 1000 let, s tem še ne postane pravica, ako je narod ne prizna. In naš narod nasilja ni nikoli priznal. To nam priča boj za »staro pravdo«.

Ne morem najti bolj primerne gesla, našemu boju sedanjosti, nego je staro geslo naših bojevnikov, ki so se borili za staro pravdo. Jugoslovanska demokratična stranka najde tu svoja zgodovinska tla.

Graščak, vidni predstavitelj prejšnjega vladnega sistema, je leta 1848. izginil, nasprotnik našega naroda se je zaprl — v urade in v šole. V starih surovih časih je odločevala le telesna sila, danes odločuje — duševno delo. In s tem se bomo borili za svojo »staro pravdo«, za svojo državo, za tišto svobodo, ki smo jo imeli, predno je nemško nasilje podrlo naše »v domačih šegah utrjene postave«.

»Staro pravdo« sprejemamo torej kot državotvorni pojem, kot vsebino naše samoodločbe, kot končno spoznanje našega življenja. Zapisana je v našo zgodovino in mi vidimo v nji izraženo stoletno voljo našega naroda, da živi svobodno v svobodni domovini.

Tako imamo tudi mi svojo zgodovino: če jo prav razumemo.

Dr. I. L.

Drž. poslanec dr. Vladimir Ravnihar:

Slovenci.

Uradništvo.

Spričo še dosti dobrih šolskih razmer imamo zadostnega naraščanja za liberalne poklice (zdravniki, odvetniki itd.) in za javne službe (učiteljstvo, uradniki). Toda prav vsled gospodarske svoje odvisnosti, ki pomenja tudi politično nesvobodo, ne moremo tega naraščanja nameščati v taki meri in tako, kakor bi bilo potrebno in za narod koristno. Tujerodno uradništvo nam zaseda mesta, ki grede edino sinovom našega naroda. Vidimo to v obmejnih krajih: ogromna večina slovenskega prebivalstva, trg ali mesto obvladuje neznatna nemška ali italijanska manjšina, uradništvo je nemško ali italijansko. Postavlja se pri nas na glavo načelo, ki ga nemški politiki zahtevajo za Češko: vsaki narodnosti lastno uradništvo. Vsako drobtinico, ki jo v tem pogledu dobimo, dosežamo z največjim naporom. Glavno narodno - politično delo naših parlamentarcev se razkrajva v tej smeri.

Bodočnost.

Kaj nam je torej početi? Obupati? Ne! Znani socijolog Gumpłowicz nam je dal spričevalo, da smo na najboljšem potu, da postanemo iz rodu — narod, organizem večje popolnosti.

Glede omike nismo zadnji izmed narodov avstrijskih: stojimo pred Poljaki, Rusi in Srbohrvati, kajti imamo samo 23,9 odstotkov analfabetov, ali 68,5 odstotkov pismenih ljudi. Tudi je ni stroke, ki ne bi zaposlovala našega človeka.

O možnosti kulturnega razvoja ne more biti dvoma, duševne zmožnosti nam morajo priznati, kakor sploh plemensko našo sposobljenost in žilavost, ki ni nikdar omagala, kakor silno nas je tudi uničevala sila tujerodcev. Geografska lega je kar najugodnejša, križišče važnih trgovskih cest in morje pred nami. Blagor narodu, ki zmore kaj takega.

Ako danes nismo na višji stopnji, kakor jo zaslužimo, so vzrok izredne razmere v preteklosti in pa tudi nekaj lastne krivde, ki je bila zamudila marsikak ugoden trenotek. Da pa nosimo v sebi dovolj življenjske sile, dokaz temu je razvoj našega naroda tekom zadnjih šestdeset let. V kulturnem in gospodarskem oziru smo napredovali znatno. Razvoj se je vršil s hitrostjo kakor pri malokaterem narodu. V razmerju s kratko dobo, ki ni imela pred seboj nobene zgodovinsko utemeljene razvojne podlage, smo korakali s hojo velikanovo.

Kje so torej še verzeli, ki jih je zapaziti? Naj govorimo o gospodarski ali kulturni, ali o politiki kot taki, pametna in zdrava je ta politika le, ako se ozira na gnotne in duševne po-

trebščine vseh slojev in vseh stanov v državi in v narodu. Hoče skladnost v razvoju celote: zafo ne sme pospeševati ene posameznosti na škodo drugih.

Obrt in trgovina.

Ta skladnost je v našem narodu rušena vsled preštevilnega kmetskega stanu, ki ž njim ni v nobenem razmerju, stališče naše obrti in trgovine.

Ako je v Avstriji sploh 13.709.204 oseb, ki se pečajo s poljedelstvom in gozdarstvom in 12.441.504 oseb — torej skoro enako število —, ki so gospodarsko odvisne od trgovine in industrije, potem vidimo, da je to razmerje na Slovenskem (75,4 odstot. — 17 odstot.) premaknjeno na škodo trgovini in obrti.

Avstrija se splošno industrijalizuje, sledeč sijajnemu vzgledu Nemčije. Na Slovenskem pa tega valovanja še kar nič ne občutimo. In to je slabo! Kot obmorski narod moramo biti več trgovci, kakor poljedelci. V tej smeri se nam nudi blagostanje in bogastvo. Obrtna politika nikakor ne izključuje poljedelske, marveč jo dopolnjuje. Usoda kmetskega stanu je že davno in od dne do dne bolj vezana z obrtjo.

Naumann piše, da se kmetom dobro godi, če je dosti posla v obrti in je zaslužek dober; kajti živi jih konsum mase. Če na-

Nemška navtična akademija v Trstu.

Ministrski predsednik Seidler je napovedal ustanovitev nemške navtične akademije v Trstu. Nemci bi se radi polastili našega morja. Izrekli so to željo, na visokih mestih so jo potrdili in Seidler naznanja, da se otvori v Trstu nemška navtična akademija. V ta zavod bi se sprejemali samo Nemci pa posebno zavetišče in ustanove jim hoče nakloniti vlada, da jih privabi v Trst, skrbno goji in vzposobi za kapitane, oficirje in sploh za vsa važnejša mesta v brodarstvu. Domačin, rojen mornar, bi imel tako le najnižja dela v brodarstvu, najtežja, da bi se mučil in bi garal za nemške svoje poveljnike. Pa za »fakina« bi bil dober, da bi nakladal blago na ladje in razkladal z ladij, nemški gospodarji pa bi ga hrulili, psovali in preganjali, naj dela še več kakor more. S svojih gorenještajerskih, gorenjekoroških in tirolskih gora in planin hočejo priti dol v nižino ob morju in začeti brodariti in se lastiti pomorske trgovine. Morda ponudijo v svoji nemški velikodušnosti Jugoslovonom pastirske službe na svojih gorah in planinah. Vse je narobe v državi, zakaj bi ne bila narobe še pomorska služba. Doslej je pripadal zaslužek pri pomorski vožnji naravno pomorskim narodom, ki so tudi naši vojni mornarici od nekdanj dajali pretežno večino moštva. Sedaj se mora brodarstvo ponemčiti. Seidler poroča, da zahtevajo to »državni interesi«. To je najlepši izgovor, ali državni interesi so žrtvovani nemškim interesom, ki so naperjeni proti Jugoslovonom. Jugoslovane treba uničiti! To je nemško geslo. In pod tem geslom so zahtevali nemško navtično akademijo in vlada jim jo hoče otvoriti še letos. Pa kar akademijo! Imamo navtične šole v Lošnju, Dubrovniku in Kotoru, akademije vlada Primorcem še ni dala, prihranila jo je za Nemce. Za gorske nemške sinove, za »Herrenvolk« je akademija, za jugoslovanskega sužnja, rojenega brodarja, je že dobra navadna šola. Še te bodo odvzeli, da se bodo mogli toliko bolj razpasti gospodje Nemci ob Adriji ...

Ali se bo res to zgodilo, da se bo Nemec polastil pomorske vožnje in trgovine in da bo zavladal na našem morju? Mislimo, da se to ne bo zgodilo, da bi se odpahnilo našega mornarja, ki se je rodil ob morju, in postavilo na njegovo mesto planinskega Nemca. Z vso silo se bomo protivilo temu. Da bi na tak način nas davili Nemci, to presega vse meje. Kaj to smo zaslužili v sedanjih vojni mi Jugoslovani s svojimi velikanskimi žrtvami,

raščja obrt, naraščja potreba po mesu, če ima delavec zaslužek, ima rokodelc posla. Čim bolj se razširja obrt po deželi, tem več je kmetov, ki so deležni koristonosti obrti in se ne okoriščajo več toliko s povišanjem carin in žitnih cen na svetovnem trgu.

Von der Goltz konstatuje, da v Nemčiji poljedelstvo najmanje uspeva ondi, kjer je industrija (obrt) malo razvita in kjer prebiva malo veleobrtne ali industrijalne, ali mestnega prebivalstva.

Industrijalizacija slovenskega naroda.

Delati nam je torej na industrijalizaciji slovenskega naroda, na najsilnejšem pospeševanju trgovine in obrti. Zdravo misel zadrugištva je prenesti tudi na to polje. Obstoječe trgovske šole, zlasti pa državna obrtna šola v Ljubljani nam dobro služijo. Seveda nedostaja še mnogo. Pogrešamo višje in visoke trgovske šole (akademije). Naša zahteva mora biti, da se ta ustanovi in sicer v Trstu. Trst mora postati naš trgovski emporij, odkoder nam »morja široka cesta« kaže pot v svet; Ljubljana ostani kulturno in politično naše središče.

Delavstvo.

Ob rastoči industrijalizaciji naraščalo bo tudi število našega delavstva. Kolikor mi je bilo na razpoložljivi statistiki, štejejo danes delavstva na Kranjskem okrog 26.000, na Štajerskem 108.000, v Istri 49.000, na Koro-

da nas Nemci preženejo z naše zemlje in nam odjedo naš kruh? Jugoslovanski narod, na krov, v boj proti notranjemu sovražniku! Tega moramo premagati in treščiti ob tla! Razlastiti se ne damo in našega kruha Nemec ne bo jedel.

Avstrijsko mornariško društvo navaja v svojem letošnjem koledarju vse polno citatov znamenitih mož o morju. Navaja tudi Fr. Lista, ki je rekel: »Kdor njima nikake pravice na morju, je izključen od vseh dobrih stvari sveta, ta je pastorek nebeškega očeta.« Mi pa hočemo imeti pravice na morju, mi nočemo biti izključeni od vseh dobrih stvari sveta, mi nočemo biti pastorek nebeškega očeta.

Pregnati hočejo naš jugoslovanski narod z morja, odriniti ga z ladij in potisniti na breg, odkoder naj tudi izgine — toda ne računajo na naš odpor, kateri nam veleva zavest boljše bodočnosti jugoslovanskega naroda in prepričanje, da bomo mi gospodovali tod in ne kletli Nemec. Le naskakujte nas, vi nemški vitezi na Dunaju, mi smo pripravljene. Na vaše juriše odgovarja naš jugoslovanski narod s svojim pesnikom Gregorčičem: a jaz se na robu ne ganim, viharju kljubujem, ostanem.

Vseiej je norost narod psovati; blazno je, psovati ga, predno si ga premagal, a podlo je, psovati ga potem, ko si ga premagal!

Grof Josip Gorani (1792).

Ob Soči.

Še deset vagonov semenskega krompirja dobi goriška pokrajina. Glasilo deželnega glavarja poroča, da se mu je posrečilo, izposlovati teh deset vagonov pri najvišjem armadnem poveljništvu. Naj skoro pride ta krompir in se razdeli pravično.

V Štorenc pri Moši se je vrnilo te dni iz Potendorfa 500 beguncev.

Begunci z Doberdoba se tudi vračajo, dasi ne morejo domov, ker je domača občina vsa razbita. Nastanjajo pa se v Ronkih in tam okoli.

Pri uradu za prehrano na Dunaju je posredoval te dni deželni glavar kot predsednik deželnega gospodarskega sveta, v svrhu, da se uredi aprovizacija Goriške in ne bo nikakih zakasnitev v pošiljanju živih, zlasti glede na naraščajoče število prebivalstva, ker se vračajo begunci domov vsak dan.

Šole so se v Gorici odprle, kakor smo poročali, zahtevamo, da se otvori na jesen

škem 26.000, skupaj tedaj 211.000 oseb. Od teh jih je organiziranih s socijalistične strani le okrog 40.000 in nekaj tisočev s krščansko-socijalne strani. Velika večina delavstva torej ni v nobeni organizaciji. Narodnim strokovnim organizacijam se odpira prostrano polje. Na Češkem je delavstva blizu 900.000, od katerih jih je v socijalistični organizaciji le okrog 100.000. Od 325.000 delavcev dunajskih jih je tudi le okrog 100.000 v socijalni demokraciji.

Delavstvo bo le v trdni organizaciji imelo svojo silo, kajti vsako delovanje, ki naj ima uspeh, mora biti organizovano. Brez organizacije ne doseže ničesar. Zakaj njemu nasproti stoji svetovna sila kapitala, proti kateremu kapitalna sila delavstva, to je njegovo delo, zaleže le tedaj nekaj, ako nastopa združeno in enotno. Trdi se sicer, da se spričo mednarodnemu značaju kapitala nobeno gospodarsko vprašanje ne da rešiti izključno z narodnega stališča. To je deloma resnica, a ravno tako je res, da se gotova gospodarska in socijalna vprašanja dajo rešiti najlažje v vsakem narodu zase. Ako se bodo druge ostale stanove in sloje narodove pričalo, da je uprav v narodovo korist, ako so vsi sloji enako deležni solnčne toplote, potem se bo v prvi vrsti z narodnega stališča reševalo delavsko vprašanje. Pri Slovencih tem lažje, ker nimamo lastnega velikega kapitala in se že ves naš narodni boj obrača proti tujemu kapitalu kot tlačitelju in izkoriščevalcu našega naroda. (Konec prih.)

tudi slovenska državna gimnazija. Naši narodni zastopniki se morajo toplo zavzeti za to.

Goriške zelenjave in sadja si želijo v Trstu. Mestni odbor za prehrano je sklenil, preskrbeti si zelenjavo in sadje iz Goriške in Istre. Pravi, da seveda ni pričakovati velikega dovoza ne iz Goriške in ne iz Istre, ker bosta sami rabili pridelke, ali nekaj pa le utegnejo dobiti, samo zagotoviti si morajo to pravočasno. Goriška bo gotovo rada postregla Trstu, ako bo to mogoče in ako ne pride vmes kaka prepoved in kak ukaz, da bodo morali goriški pridelki gor proti severu. Bojimo se marsičesa v današnjih časih, ko nam z raznih strani strežejo po življenju.

Iz Gorice. V preteklem tednu je došel na goriški državni kolodvor večji transport (700) beguncev iz taborišča v Brucku ob Litvi. Človek bi mislil, da se bo vršila vsaj vrnitev beguncev v domovino v redu in s preudarkom. A temu ni tako. Transport je odšel iz Brucka že v petek in taboriščna uprava, ki dobro ve, kake velike težkoče so pri takih transportih, ni dovelila tem revežem ne uradnika, ne nikake zaupne osebe, ki bi vodila transport. Le s težavo so dobili naši begunci na dolgi poti nekaj gorke hrane. Potovanje je bilo grozno. Se predno je došel vlak v Dunajsko Novo mesto, so zlikovci vdrli v zadnji voz in pokradli nekaj cerkvenega blaga in privatne lastnine kanalskega dekanā. Nekaj begunci je bilo ukradenih 800 K, drugi spet 200 K, tretji živež. Nadalje moramo grajati oblast, ki je odpravila ta transport, da je pustila begunce, ki so stanovali v okolici Brucka, na pot s tremi koščki kruha in par žlicami marmelade na osebo, ki jim jo je dala dotična občina, kjer so prebivali. — Begunci iz Plavi, Kanala in Avč so morali čakati dva dni na goriški postaji, predno so jih naprej odpravili. Kuhali so si sami na prostem. Kje so oblasti, kje takozvani »merodajni faktorji«, da uredijo vračanje beguncev po človeško?

Seidlerjev glas, da Slovenci ne spadamo v Jugoslavijo, smo čuli tudi mi ob Soči. Presenetil nas ni prav nič, saj baš mi najbolj občutimo mačehovstvo dunajske vlade. Namesto da bi se nam pomagalo vzpostaviti Goriško, se hoče omogočiti vzpostava pokrajine v korist Nemcem. Pa ne pojde, gospod nemški vitez Seidler! Razgrela pa nas je Seidlerjeva beseda in sicer v dobro smer, da se bomo le še bolj ogrevali za majniško deklaracijo. Ta se mora uresničiti, v tej je naša bodočnost. Nemci pa ne bodo nikdar gospodovali v Primorju. Primorci tega ne pustimo. Mi Jugoslovani ne bomo tega pustili, pa tudi primorske Lahe bo srečala pamet, da bodo uvideli, da je njihova bodočnost na strani slovenskih sodeželanov in ne ob milosti nemških tujcev. Seidler je bil na Goriškem in videl je opustošene kraje. Vlada obljublja pomoč, češ, todi mora začeti novo življenje, ali poslala nam je med naše ruševine nemške agente, ki hočejo vse pokupiti, zemljo in podrtine, da bi se potem nastanili tukaj Nemci, mi pa šli s trebuhom za kruhom po svetu, nas pa stiska vlada pri aprovizaciji, da bi nas lakota toliko več podavila in bi bilo toliko več prostora za gospode Nemce. Pa ne boš, vitez Seidler, ne ti, ne tvoji oprode doživeli dneva, da bi nas Nemci pregnali z naših tal. Nemški agentje še niso nič opravili, pa tudi ne bodo nič. Naši Kraševci niso zaman okrasili Sežane s samimi slovenskimi zastavami in klicali vladarju: Živela Jugoslavija, živel jugoslovanski kralj! Vsa goriška stran naše domovine stoji trdno na stališču deklaracije, prepričana, da se ob njeni skali razbijejo vse Seidlerjeve in vse druge nemške nakane. Razlastiti se ne damo. Živela Jugoslavija! Ti si naša domovina!

Tudi vožnja po morju se počasi oživi. Tako vozi sedaj med Tržičem in Trstom parnik »Gianpaolo« vsak dan. Odhod iz Trsta ob 1/27. zjutraj, odhod iz Tržiča ob 5. popoldne.

Vedno enake nesreče. Jožef Nanut iz Štandreža je na poti v Vrtojbo prijel ročno granato, ki mu je v roki eksplodirala ter mu odtrgala obe roki in razparala trebuh. Seveda je bil takoj mrtev.

Zdravstvenih odredb Goriška prav živo potrebuje. Poročajo nam, da se

zdravstvena vprašanja proučavajo in da je upati, da pridemo do dobrih odredb. Ali čas je zadnji. Ni zdravnikov, ni zdravil, vse polno trupel še vedno ni pokopanih, mrhovina še vedno nezagrebena. Zastopnik zdravstvenega odseka v notranjem ministrstvu pride v kratkem na Goriško, da se pospešijo zdravstvene odredbe. Bolnišnica usmiljenih bratov v Gorici se v kratkem otvori.

Nadzornik za prehrano na Primorskem, namestništveni svetnik dr. Rankin je bil te dni v Gorici, da se pouči o vseh prehranjevalnih potrebah in je imel v to svrhu razgovor z raznimi oblastvenimi zastopniki. Da bi le kaj pomagal, ker aprovizacija je silno slaba.

V vseh državah in v vseh narodih v začetku političnih strank skoro ni bilo; nastopale so pozneje in vsled naravnega razvoja se povsod množijo. Ze zato, ker je vedno več glav, je vedno več misli, torej tudi strank. Vedno več pa je političnih strank v prvi vrsti radi politične prostosti, ki se je polagoma razvijala povsod pri vseh narodih. Stranke so dokaz političnega gibanja; strank ni tam, kjer je družba brezbrizna. Stranke pomenijo življenje.

T. G. Masaryk
(Izreki o političnih strankah.)

Prosveta.

»Njiva.« (Spisal Ksaver Meško. Cena 20 vinarjev. Izšlo v zbirki »Vojna knjižnica c. in kr. 10. armade«. Izdaja nadporočnik Michelangelo baron Zois. Tiskano pri Leonu sen. v Celovcu.)

S knjigami je na fronti težava. To je skušil vsak, ki jih je nosil in vsak, ki jih ni imel. Papir je sicer lahka stvar, a knjiga je v vojaškem nahrbtniku pravo breme, posebno, če moraš po več dni marširati. Toda knjiga je obenem najlepša zabava, kadar počivaš. Tako stoji vojak pred odhodom nasproti vprašanju: ali naj vzame knjige s seboj ali ne. Boji se pretežkega tovora, a boji se, da ne bo imel česa čitati, ako pride čas za počitek. Videl sem tovariša, ki si je s knjigami, z lepimi knjigami kuhal na njivi čaj. Kaj je hotel? Ali naj jih nosi s seboj, ko so bile naše rame žuljave od nahrbtnikov? Ali naj jih pomeče proč. Torej je kuril. A druge sem videl, ki so komaj čakali, kje bi dobili knjigo ali časopis. Ko odhajaš, ne veš, kako bo, sploh nihče ne ve, v kakšne razmere prideš. Mogoče, da imaš miru noč in dan in mogoče, da boš ležal cele mesece. V prvem slučaju ti je knjiga v napotje, v drugem ti je najdragocenejša last.

Drugi narodi so imeli že pred vojno zbirke, kjer si mogel po 20 vinarjev kupiti drobno knjigo, n. pr. nemška Universal Bibliothek ali češka Svetová Knihovna. Te vrste knjig je bilo mnogo na fronti, ker so majhne in poceni. Med vojno so se izdajale še posebne nemške zbirke za vojake. Tudi teh je bilo na fronti dovolj. Toda kaj je nam pomagano z nemškimi knjigami! Tudi v tkzv. Vojaških domovih ni bilo naših knjig. Tako je naš vojak moral čakati, da mu kaj pošljejo znanci ali od doma.

Knjižica, ki smo jo prejeli sedaj, kaže dober namen, da bi se tudi za naše vojake poskrbelo s knjigami. »Njiva« je 24. zvezek te zbirke. Kaj je izšlo prej, ne vem. »Njiva«, ki jo je napisal Ksaver Meško, je kratka povest, ki jo bodo vojaki z veseljem čitali. Opisuje, kako je Peter ogoljufal soseda Matijo za njivo, prisegel po krivem in je potem padel v Karpatih. Kaj mu je pomagalo po krivici pridobljeno blago, ki mu je težilo dušo in ga je pogubilo? Povest je pisana priprosto, poljudno in se prijetno čita. Mi bomo zadovoljni, ako v tej zbirki izide še kaj podobnega za naše fante na fronti. Smatramo za dolžnost, da skrbe v tem oziru za naše vojake, ki radi čitajo, kakor se skrbi za vojake drugih narodnosti. Seveda če bi mogli to skrb prevzeti sami, bi bilo še bolje, ker bi mogli dati vojakom svoje najboljše stvari. Nam manjka drobnih, poceni knjig, ki bi jih poslali na fronto. Ker upamo, da se vojna bliža koncu, jih menda za zdaj ne bomo ustanovili, pač pa bomo z veseljem pozdravili, če bo vojaška knjižnica 10. ali kake druge armade prinesla še kaj našega za naše fante.

»Jugoslovanska priloga« »Nar. Listov« je prinesla v češkem prevodu Cankarjevega »Petra Klepca«, eno Zupančičevo in eno Albrehtovo pesem. Poleg tega so bili prevodi od Ivan Vojnoviča in drugih hrvatskih in srbskih pisateljev.

Za 50letni jubilej Nar. Div. v Pragi se vrše velike priprave. Povabljeni so slovanski gostje od vseh strani. Izšla je velika knjiga S. Hellerja: »Jubilej velike dobe«, kjer popisuje dogodke leta 1868., polaganje kamna in prvo deklaracijo čeških poslancev. O tem bomo še poročali.

Vprašanja in odgovori.

I. I. G. Vojnik.

Ali je res, da za vpoklicanimi častniki* ni mogoče dobiti nobenega državnega vzdrževalnega prispevka za svojce vpoklicancev?

I. Kateri svojci so sploh izključeni od pravice do prispevka?

Svojci aktivnih častnikov, t. j. častnikov, ki so si izbrali vojaško službo za svoj življenjski poklic, sploh nimajo pravice do prispevka za svojce vpoklicancev.

Ravnoliko nimajo take pravice zakonske žene in zakonski otroci rezervnih in črnovojniških častnikov. Ti dobivajo namreč od vojaške oblasti takozvane rodbinske prispevke, če ni vpoklicani častnik v državni ali podobni službi, ki se jo smatra za državni službi enakovrstno, kjer dobiva družina vpoklicančeva plačo še nadalje.

(Po najnovejši zakonski določbi z dne 31. marca 1918, št. 126 drž. zak., veljavni od 1. aprila 1918 nadalje, imajo pa — seveda če so zakoniti predpogoji za to podani — tudi zakonske žene in zakonski otroci rezervnih in črnovojniških častnikov, ki so upravičeni do vojaških rodbinskih pristojbin, pravico do državnega prispevka za preživljanje svojcev vpoklicanih vojakov, toda le v tolikem znesku, da ta znesek skupaj z rodbinskimi pristojbinami dosega celotni državni prispevek, do katerega bi imeli po zakonu pravico, če ne bi prejeli rodbinskih pristojbin.)

II. Drugi svojci, katere je rezervni ali črnovojniški častnik pred vpoklicem vzdrževal ali podpiral.

Ostalih svojcev rezervnih in črnovojniških častnikov, torej staršev, bratov in sester, nezakonskih otrok itd. pa zakon ne izključuje in imajo pravico do prispevka, če so bili ob času častnikovega vpoklica od njegovega zaslužka odvisni in je prišlo njihovo preživljanje vsled njegovega vpoklica v nevarnost.

V posameznem slučaju je odvisno vse od vprašanja, ali bi imel častnik, če ne bi bil vpoklican, temveč služil še naprej v svoji dosednji civilni službi, več prejemkov, kakor jih ima sedaj v vojaški službi, tako da bi lahko svojce še nadalje vzdrževal ali podpiral, dočim mu je to sedaj v vojaški službi sploh ali pa vsaj v toliki meri kakor preje nemože. Če torej pred vpoklicem ni imel še nobenega zaslužka ali pa manjšega kakor sedaj, bo seveda podpora komisija morebiti prošnjo odbila z utemeljitvijo, da jim sedaj vpoklicani častnik še lažje pomaga kakor preje, ker ima sedaj več dohodkov. Če so bili pa njegovi civilni dohodki višji ali bi bili sedaj primerno nastali draginji višji kakor so njegovi prejemki po vpoklicu, je pa lahko mogoče, da sedaj njegovi prejemki zadostujejo komaj za njegovo osebo in morda še za njegovo ženo in otroke in da ne more drugih svojcev, ki jih je preje podpiral, nič več ali pa vsaj ne v zadostni meri podpirati, vsled česar prosijo ti lahko za državni vzdrževalni prispevek.

Tak slučaj je mogoč zlasti pri privatnih nastavljenih z visoko plačo, ki jim je bila pa po vpoklicu ustavljena ali znižana, pri umetnikih, ki so pred vpoklicem služili morda tisoče na mesec, pri zdravnikih, ki jim je vsled vpoklica v častniško službo odpadla bogata privatna praksa itd. Njihovi prejemki po vpoklicu zadostujejo morda komaj zanje, ali pa še tega ne, če hočejo svojemu prejšnjemu družabnemu stališču in svojemu častniškemu stanu, od katerega se povsod

* Besedo »častnik« rabimo radi krajšega izražanja razen za častnike pri četah tudi za vojaške uradnike, zdravnike, praporščake, vojaške uradniške praktikante in sploh vse gažiste, ki prejema mesečno plačo (gažo).

dosti zahteva, kolikor toliko primerno živeti, posebno še, če morda ne služijo v vojnem ozemlju, kjer imajo častniki lepe doklade, temveč v zaledju, kjer tudi častniški prejemki niso ravno sijajni.

Če je bil pa rezervni ali črnovojniški častnik, ki je svojce pred vpoklicem vzdrževal ali podpiral, vjet ali če je padel ali umrl, tako da so njegovi častniški prejemki odpadli, imajo pa potrebni svojci od tega časa pravico do državnega vzdrževalnega prispevka, če tudi je do sedaj z ozirom na višje častnikove prejemke niso imeli, in sicer jo imajo zato, ker je bila le častnikova vojaška služba povod temu, da sedaj ne morejo dobiti od njega nobene podpore več.

III. Svojci, katerih rezervni ali črnovojniški častnik pred vpoklicem ni podpiral.

Če častnik svojcev pred nastopom vojaške službe ni podpiral, pa svojci po starem zakonu sploh nikdar nimajo pravice do državnega vzdrževalnega prispevka za njim. Po novem zakonu, veljavnem od 1. avgusta 1917 nadalje, imajo pravico le, če spadajo med podpore potrebne svojce, ki jim daje občni državljanski zakonik pravico do alimentacije. Če pred vpoklicem niso bili od vpoklicanca odvisni, po starem zakonu nimajo pravice do prispevka niti v slučaju, da je bil vjet ali da je padel ali umrl, akoravno jih je začel morda takoj po vpoklicu, ko je začel dobivati častniško plačo, izdatno podpirati in jim je sedaj ta podpora odpadla.

Po zakonu imajo namreč praviloma pravico do prispevka samo svojci, ki so bili že pred vpoklicem od vpoklicančevega zaslužka odvisni. Razmer, kakor bi bile bržčas ali gotovo nastopile, če ne bi bil vpoklicanec vpoklican, zakon sploh ne upošteva, če tudi svojci lahko dokažejo, da bi jih bil vpoklicanec, ki jih pred vpoklicem še ni mogel podpirati, čisto gotovo pozneje začel podpirati, če ne bi bil vpoklican.

Tako n. pr. svojci praviloma nimajo pravice do državnega vzdrževalnega prispevka za dijakom, ki je še študiral, izvzemši slučaj, če je poleg študiranja z inštrukcijami, pisanjem v odvetniških pisarnah itd. toliko zaslužil, da je poleg svojih potreb tudi svojce lahko podpiral. Mogoče je slučaj, da so svojci zanj izdali zadnji vinar ali se celo zadolžili, da je mogel svoje študije dokončati, in morda je imel že v kratkem nastopiti dobro plačano službo, tako da bi bil lahko svojem stroške, ki so jih imeli z njim, bogato poplačeval; vendar svojci za njim praviloma ne morejo zahtevati nobenega prispevka, ker se komisije v smislu zakona ne morejo ozirati na razmere, kakor bi bile sedaj, če vpoklicanec ne bi bil pri vojaki, temveč le na razmere, kakor so bile dejansko pred njegovim vpoklicem.

V tem oziru je novi zakon, ki velja od 1. avgusta 1917 nadalje, položaj enega dela svojcev v toliko izboljšal, da imajo sedaj pravico do prispevka ne glede na dejstvo, ali so bili pred vpoklicem od vpoklicanca odvisni ali ne, vsi tisti svojci, ki imajo po občnem državljanskem zakoniku napram njemu pravico do alimentacije, ki bi torej od njega lahko sodnijsko zahtevali, da jih podpira, kakor zlasti žena, zakonski in nezakonski otroci, starši in prastarši. Če n. pr. starši nimajo premoženja ali ne toliko, da bi se iz dohodkov premoženja lahko preživljali, in so za zaslužek nesposobni, imajo od 1. avgusta 1917 pravico do državnega vzdrževalnega prispevka po sinu, ki jih pred vpoklicem ni podpiral, ker n. pr. ni imel nobenega zaslužka, ali pa jih ni hotel podpirati. Za vpoklicanimi častniki seveda priznavajo podporne komisije takim svojem državnim vzdrževalni prispevek le potem, če častnikovi sedanjci prejemki ne zadostujejo za podpiranje svojcev.

Če je bil Vaš brat že pred tremi leti kot praporščak vjet in pred vpoklicem Vaših staršev bržčas še ni podpiral, ker je bil še jurist, bi imeli starši pravico do podpore za njim šele od 1. avgusta 1917 nadalje, in sicer le pod pogojem, da se sami ne morejo preživljati iz svojega premoženja ali zaslužka in da za ostalima dvema vpoklicanima sinovoma še ne prejema podpore v polni zakoniti višini.

Politične vesti.

— **Jugoslovanskemu in češkemu narodu!** Pretekli teden je sklical ministrski predsednik Seidler načelnike strank, da jim pove, da naša vlada ni zadovoljna s tem, da bi se ta torka sestal parlament. Pravih vzrokov načelnikom strank ni povedal, govoril je o slabi prehrani, ki da jo hoče do sestanka parlamenta izboljšati, in o splošnem političnem položaju. Povedal je na tem sestanku, da namerava še pred sklicanjem parlamenta izvršiti razdelitev Češke v okrožja in se je dotaknil tudi jugoslovanskega vprašanja. Z lokavimi in dvoumnimi besedami, ki se slišijo tu in tam kakor roganje naši sveti stvari, je pravil, da ne ve, ali se bo kdaj uresničila zahteva Jugoslovancov. Edino jasno pa je v tem pogledu izjavil, da Slovenci ne smemo upati, da bomo deležni svobode, ker smo na poti Nemcem pri njih stremljenju po zavojevanju jadranske obali. To nesramno izzivanje šefa sedanje vlade je moralo izzvati v vseh poštenih slovanskih krogih najsilnejše ogorčenje. Na mesto, da bi se bil sestal dne 7. t. m. parlament, ki bi bil imel rešiti pač zelo važne in za državo koristne naloge, sta se sestala ta dan Češki Svaz in Jugoslovanski klub. Ostre besede so padle na teh sestankih proti vladi viteza Seidlerja in na skupni seji Češkega Svaza in Jugoslovanskega kluba je bil sklenjen manifest na oba naroda, ki ga prinašamo na uvodnem mestu.

— **Krajevna pol. organizacija JDS.** — Žiri nad Škofjo Loko je osnovana in je prijavila pretekli teden svoj pristop. To je dosedaj najmočnejša krajevna organizacija, ki je dokazala, da je vzlic vojnim razmeram in težkočam marsikaj dosegljivo; treba pa je seveda delavnih mož in navdušenih žena in deklet.

— **Za predavanja in razgovore po krajevnih pol. organizacijah** razpošljemo po en izvod Abditus: »Problemi malega naroda«, ki poljudno in stvarno pojasnjuje narodni, gospodarski in kulturni program našega naroda. Ker poglavja tvorijo zaokroženo celoto, so prav primerna, da se kraj. pol. organizacije in pripravljalni odbori na sestankih po deželi in mestih razgovarjajo o obdelani snovi. Tu podani nazori so za vsakega realno narodno, socialno in demokratično mislečega pripadnika sprejemljivi.

— **Kedaj naj se osnuje kraj. organizacija JDS.** Iz več krajev prihajajo vprašanja, ali naj se organizacije osnujejo pred ali po ustanovitvi stranke t. j. po koncu junija. Na ta in slična vprašanja odgovarjamo, da temelji stranka JDS na krajevnih organizacijah ali skupinah in da morajo biti ti temelji postavljeni vsaj v prvi polovici junija. Za pravilno ustanovljenje kraj. organizacij rabimo običajno 4—5 tednov. Na prvem ožjem sestanku se pregleda kraj in ljudi za bodočo organizacijo. Premotri se vprašanje, ali bi kazalo, da ima vsaka občina svojo lastno organizacijo — kar je najboljšje — ali pa naj dve ali celo tri občine tvorijo eno pol. skupino. Na prvem sestanku se določijo drugi sestanki, domenijo se, o čem se bo razgovarjalo, kdo poroča o organiz. redu, kdo o posameznih stavkih iz programa. Krog povabljenih naj se raztegne. Pride tretji, četrti sestanek. Oba sta posvečena pol. izobrazbi. Vsak pripadnik(ica) mora poznati glavne nauke nove stranke. Ali se vse, kar je potrebno obrazložiti na sestankih, ali zasebno, na izprehodih, to naj se ravna po krajevnih odnosih in razmerah. Važno pa je, da so pripadniki JDS. poučeni. Polagajmo posebno važnost na poučevanje in čitanje časopisov. Kdor ni prijatelj čitanja v prostem času, ta ni prijatelj premišljevanja. In kdor noče misliti — kaj ga še loči od živali? K vsem sestankom vabite resne žene in dekleta. Te naj bodo zastopane tudi v odboru, ker so pogosto bolj pridne in hitrejše kot moški. V odboru naj bo posestnik, pa tudi delavec, obrtnik, trgovec t. j. po možnosti vsi sloji, da je odbor tudi na zunaj sestavljen res demokratično. Ko vse delo po 4—5 tednih dozori, sledi ustanovno zborovanje za kraj. organizacijo. Glejmo pa, da povsod čim preje dozori, kajti vojna gre h koncu in ne vemo, kako bo še treba naše zahteve za ujedinjenje Slovencev, Hrvatov in Srbov povdariti na vseh merodajnih mestih. Sovražnikov imamo

povsod dosti in proti sovražniku se moremo uspešno boriti le z združeno ali organizirano močjo. Če več nas bo, več zaležemo!

— **Čas dela in narodnih zahtev.** Najnovejši politični stranki s sedežem v Kranjskem deželnem dvorcu ni prav, da se zbiramo v imenu jugoslovanstva in demokratizma, ki ne pozna niti duševnega niti gospodarskega nasilstva, ampak kliče v imenu svobode in enakopravnosti posameznikov in stanov svoje pripadnike na delo. Zamerja nam, da se zbiramo, posvetujemo in da se upamo celo napraviti načrt za naše razgovore ob priliki ustanovnega in glavnega zborovanja JDS. koncem junija. — Dobro jih razumemo. Če tvoje delo nasprotniku ni všeč, je znamenje, da imaš prav. Najnovejša stranka sovraži naša dela. Če bi držali v sedanjih zgodovinskih časih roke križem in če bi se v naših vrstah brigal vsak samo in izključno za lastno osebo, bilo bi vse dobro. Če se pa upaš razmotrivati, premišljevati ali celo govoriti in z glasno besedo svoje nazore in mnenja zastopati, potem pa pride velika zamera, ker v najnovejši stranki menda smejo z lastno glavo misliti in govoriti samo oni, ki so za to pooblaščen. — Danes smo v prvi vrsti Jugoslovani. Kdor se odkritosrčno priznava k temu, je naš prijatelj. Z vsemi strankami, ki res iskreno menijo z našimi, vsemu narodu najsvetejšimi zahtevami, hočemo v slogi živeti in vzporedno delovati po načelih svojega strankinega programa. Na katere stranke in na katere skupine oseb pa se smemo zanesti, to je čisto stvar zaupanja. Tudi gospodje okrog »Resnice« pravijo, da so za Jugoslovijo. Trditi je lahko, naši ljudje tudi radi verjamejo, ker so malo in slabo poučeni. Mi pa pravimo: najprej moraš biti dober Slovenec, če hočeš biti s svojim srcem tudi Jugoslovan. Presojamo politike vedno po dejanjih, jezik in usta pogosto lažejo. In kaj govore politična dejanja gospoda Šusteršiča, Lampeta in še ostalih gospodov, ki so v vodstvu najnovejše stranke? Dolga leta so bili na čelu našemu ljudstvu, oni edini so bili merodajni na Dunaju, oni edini so pa zato tudi odgovorni svojemu ljudstvu za njih politiko na Dunaju in pri kranjski deželni vladi. Za male drobtine v prid lastni stranki (ne narodu!) so zapostavili v velikem naše narodne koristi: Nemcem so dali ti gospodje gimnazijo v Ljubljani, nemške šole na Kranjskem so dobile šolsko samoupravo pod lastnim nemškim nadzornikom Belarjem. Kočevjarjem so dali obrtno šolo, kočevskim Slovincem so odklonili slovensko šolo. Deželno gledališče v Ljubljani, ki služi narodni besedi, umetnosti in jeziku, so izpremenili v osebno dobičkarski kino. Pri zadnji volilni izpremembi na Koroškem so izdali ti gospodje vse narodne koristi koroških Slovencev. Ali so ti gospodje v težkih narodnih borbah kedaj pomagali našim štajerskim ali goriškim in tržaškim Slovincem. Nikdar! Odrekati lastnemu bratu pomoč, se pravi lastnega brata izdajati. Ko se je pričela vojna, kdo je po slovenskih deželah vohunil za nemško dunajsko vlado in za njene hlapčevske sluge po naših deželah? Kdo drugi kot gospodje okrog »Resnice«, ki vodijo najnovejšo stranko in se pripravajo s celim slovenskim svetom. Enkrat ogledajo kosti umrlega dr. Kreka in blatijo njegov spomin, drugič se zaletijo v liberalce, tretjič v jugoslovansko demokratično stranko in se pri tem trkajo na prsa rekoč: samo mi smo pravi Jugoslovani, samo mi imamo licenco in patent za Jugoslavijo. Istočasno pa seveda v svojem podkupljenem listu denuncirajo, sramotno ovajajo naše najboljše ljudi — in to še v zadnjem času. Gospodje imajo licenco in patent, toda z Dunaja — mi pa od lastnega naroda, od domačega ljudstva in govorimo in pišemo tako, kot nam veleva duša in srce ter ljubezen do lastnega naroda in smisel za naše velike jugoslovanske cilje. Zato nas tudi nemški gospodje pogosto zaplenijo. Naši čitatelji prejmejo večkrat bele liste mesto resničnih besed. Ali so bile besede okrog »Resnice« že kdaj zaplenjene? Še nikoli, saj vendar državni pravdnik ali policijski ravnatelj ne bo samega sebe zaplenil, ali samemu sebi usta mašil, kajti oba delata po navodilih z Dunaja svojo službo. Tudi »Resnica« in njeni gospodje delajo svojo službo

nad slovenskim narodom po navodilih z Dunaja. Ker se pripravljamo na delo, pravijo, da kličemo »na boj«. Smo in ostajamo mirni, z vso odločnostjo pa hočemo braniti splošne narodne koristi, ki so brez ujedinjenja troimenskega naroda v Jugoslaviji v vedni nevarnosti in jih vsak trenotek lahko nemoralni naši politiki prodajajo Dunaju ali Budimpešti. Delati hočemo za narodno in politično probujo našega ljudstva, ki naj doseže ono stopnjo duševne in politične zrelosti, ki ga usposablja za pravilno in istinito presojanje našega javnega življenja v občini, deželi državi, v strankinem političnem življenju in drugod. Naše ljudstvo naj doseže potrebno zrelost za sodbo in obsodbo vsake nenravnosti in grdobije, ki jo posamezniki in stranka vršijo na telesu slovenskega ljudstva. Naše delo naj služi povzdigi in očiščenju!

— **Kdo so veleizdajalci?** Na imendan presvite cesarice Zite so Nemci pri Sv. Lenartu v Slov. Goricah popolnoma pozabili. Niso se udeležili slovesne maša, še manj pa, da bi svoje domove okrasili z zastavami. To se je zgodilo letos prvokrat, med tem, ko so ga obhajali prejšnje leto jako slovesno. Sigurno pa nikdar ne pozabijo praznovati rojstni dan in imendan nemškega cesarja. Njegov zadnji rojstni dan so praznovali celo na iako ostentativen način zelo slovesno. Iz sličnega postopanja se da sklepati, da so Nemci pri Svetem Lenartu v Slovenskih goricah že tudi odpovedali tronu zvestobo.

Predvsem skrbimo za svojo izobrazbo in spopolnitev: najprej bodi vsak iz nas marljiv, delaven, pošten in omikan; kako bi mogel vzgajati narod človek, ki se spozabi tako daleč, da greši proti lastni časti?

K. Havliček.

Gospodarstvo.

Koliko ližolov je vsaditi za en natič? Marsikdo misli, da bo dobil tem več fižola, čim več zrnjev vsadi za eno prekljo. Temu pa ni tako. Najboljše je — kakor kažejo poskusi — če se vsadi za en natič le 3 do 4 izbrane zrnje. Če se na palici navije preveč rastlin ena drugo mori. Tudi raste veliko listov na stroške sadu. Prezreti ni končno škode, ki jo imamo, ako seme po nepotrebnem proč mečemo.

Izvoz malin iz Ogrske. Leta 1912. so izvozili Ogrji 46 vagonov, a 10.000 kg, malinovega soka. Blago je šlo večinoma v Nemčijo. Maline rastejo v velikanskih množinah v Karpatih.

Izdelovanje žganja iz vinskih drož prepevedano, oziroma vezano na dovoljenje urada za ljudsko prehrano. Dne 13. aprila t. l. je izšla naredba urada za ljudsko prehrano, katera je stopila 21. aprila v veljavo in katera pod strogo kaznijo prepeveduje izdelovanje žganja iz vinskih drož, vina in jabolčnice. Kdor hoče to žganje proizvajati, se mora s prošnjo obrniti na urad za ljudsko prehrano, oziroma na c. kr. finančno okrajno ravnateljstvo. Kar se tiče izdelovanja žganja iz vinskih drož, je zopet vlada v svoji nevednosti napravila veliko napako na lastno in občno škodo. Umni vinogradnik vestno shrani drože do majnika, da celo pokipe, ker le tedaj dajo največ žganja, to pa se ne sme zamuditi; ker kmalu potem, ko celo pokipe, začno dobiti duh in tem topleje je, tem lažje se pokvari, da se morajo celo vreči na gnoj. Ravno v trenutku, ko je čas žganje žgati, pride ta nesrečna vlada z naredbo, da se mora še le za dovoljenje prositi. Kako hitro se pri nas prošnje rešijo, o tem so že vrabci na strehi dobro poučeni, marsikateri dobi sive lase poprej, in tako bode v tem slučaju. Prošnje se bodo v največ slučajih rešile, ko bodo drože na gnoju. S tem bode oškodovan pridevalec, državi bodo odšli dohodki za žganje in prebivalstvo ne pride do kapljice pristnega zdravilnega žganja, in temu se imamo le zahvaliti onim gospodom pri zeleni mizi v uradu za ljudsko prehrano, ki je že in še bode marsikaterokrat kozla za vrtnarja postavila.

Bavarski krompir za Tirolsko. Deželni odbornik Schraffl, ki se je zaman trudil, da bi dobil na Dunaju kaj živil za Tirolsko, je naznanil sedaj brzojavno iz Bavarske, da pošlje Bavarska 175 vagonov krompirja Tirolski.

Izkoriščanje gozdov. Ker vsled trajajoče vojne občutno trpi gospodarstvo, je poljedelsko ministrstvo odredilo, da se gozdi kolikor le možno izkoristijo ter da v večji meri pridejo v poštev tudi postranske koristi. Zaradi neugodnih poljedelsko - gospodarskih razmer glede gozdne stelje se je ministrska naredba z dne 9. novembra 1917, št. 440 drž. zak. regulirala, da ni v tem pogledu nobenih prisilnih določil, temveč da naj se z gozdi okoristijo poljedelci ne glede na pogozdovanje poleg stelje tudi s klajo, kakor na pr. gozdno travo, zelenjem, pašo po gozdih i. dr. Tudi za preživljanje ljudi naj se gozdi izkoristijo z gobami, jagodami in gozdnim sadjem. Pri tem bode pa paziti, da se pri ljudeh, ki bi to nabirali, ne podpirala delomrznost, kajti to naj bo le postranski zaslužek. Sicer pa morajo dotičniki, kakor vsi drugi, biti v pomoč pri raznih gospodarskih poslih. Z ozirom na predstoječe bo umestno, da imajo v to svrhu dotičniki posebno od lastnikov in upraviteljev velikih gozdov dovoljenja, da jih sicer smejo izkoriščati, pri tem pa paziti na gozdno-policijske predpise ter se ravnati po navodilih, ki jih dobe od teh.

Prvi roj čebel na Dolenjskem je imel 29. aprila v Pijavichah posestnik Jože Jerman. Roj je bil prav močan ter je prišel iz panja kranjskih čebel.

Izvoz govedine iz Hrvice. »Gospodarski list« poroča, da izvozijo iz Hrvice sedaj mesečno 18.000 glav živine, torej v vsem letu 216.000 glav. Leta 1906 pa so izvozili 171.674 glav, dasi so takrat živino mnogo lažje prehranjevali.

In prokleti, trikrat prokleti naj bodo tisti voditelji, ki tišče svojemu narodu usta, da ne more kričati, ki mu vežejo roke, da se ne more braniti in biti, biti onih, ki bijejo, moré narodovo čast in njegovo svobodo!

»Martin Krpan.« (Dramatska pripovedka).

Vojni dogodki.

Italijansko bojišče. Tolikokrat že napovedane ofenzive še vedno ni. Nekaj dni pa je stopnjevano artiljerijsko delovanje kazalo že, kakor da se pričena ofenziva. Delovanje je bilo na obeh straneh močno in doseglo je že bobnajoči ogenj, ali zadnja poročila pravijo, da je vreme zopet toliko neugodno, da ovira obsežnejše bojno delovanje.

Na flandrskem bojišču se je nemško prodiranje ustavilo. Angleži, zlasti pa Francozi se silno trudijo zopet zavzeti gorsko skupino Kemmel, da izravna svojo bojno črto pri Ypresu.

Dne 7. maja opoldne je bila podpisana na gradu Cotroceni pri Bukarešti mirovna pogodba med centralnimi državami in Romunsko. Oficijelno poročilo prikriva, katere pridobitve na ozemlju sta si izgovorili Avstro - Ogrska in Bolgarska. Samo toliko je spoznati, da so te pridobitve precej obsežne in da je Romunska izgubila tudi vso Dobrudžo, od katere bo pripadal južni del Bolgarski, severni del pa bo postavljen pod skupno upravo centralnih držav. Gospodarsko si je izgovorila Nemčija največji vpliv v zasedenem ozemlju Romunske.

V Kijevu je odstavilo nemško armadno poveljništvo dosedanjo vlado baje zaradi zarote proti življenju nemških častnikov ter je postavilo novo vlado, o kateri pa priznavajo nemški listi sami, da nima prav nobene zaslombe med ukrajinskim ljudstvom. Glede Odese prihajajo poročila, da se je vrnilo brodoge, ki je bilo ob zasedenju mesta s strani Nemcev neznan kam izginilo.

Ako hočemo biti dobri Slovani, moramo predvsem skrbeti za povzdigo svojega lastnega naroda. Slovanstvo bo le tedaj trdno, ako bodo posamezni njegovi deli: Čehi, Jugoslovani, Poljaki in Ruši stali na lastnih nogah in bodo tekmovali med seboj v prijateljski podpori.

K. Havliček.

Tedenske vesti.

— Za rodbine Amerikancev in drugih rednikov, ki so ostali v inozemstvu ter se zaradi vojne niso mogli vrniti je bil izdan že 17. avgusta 1917 zakon, ki določa podporo do višine takozvane vojaške podpore. Doslej se je ta zakon še malo uvaževal in rabil. Večinoma zaradi tega, ker ga ne poznajo tisti, katerim je namenjen. Državne oblasti so se v tem oziru tudi le toliko potrudile, da so ta zakon razglasile v Državnem zakoniku. — »Osrednji odbor« pozivlja rodbine, ki imajo pravico do te podpore, naj se zglase na glavarstvih, kjer sedaj prebivajo. Tam morajo izpolniti po napovedi posebno tiskovino in potem potrebno ukreniti, da bo podpora nakazana od 17. avgusta 1917 dalje. V Ljubljani se je svojcem v Ameriki živečih rediteljev oglašati na magistratu.

— Slovenski otroci na Hrvice. Osrednji odbor v Zagrebu je prejel iz Gorice prošnjo, naj bi nekaj siromašnih otrok iz Gorice, Trsta in okolice vzeli na Hrvice. Odbor je takoj izdal poziv, da se javijo hrvatske družine, ki bi bile pripravljene sprejeti v oskrbo slovenske otroke.

— Za ravnatelja na realki v Idriji je imenovan dosedanji voditelj tega zavoda, profesor Baltazar Baebler.

— Potresi na Dolenjskem. V krški okolici so občutili tekmo aprila parkrat precej močan potres. Zlasti dne 19. ter 29. aprila je bilo slišati zamolklo bobnenje, zidovje in tramovje se je treslo, pohištvo se je premikalo, okna so zvenela in podobe na stenah so se majale. Ljudje so se precej razburili.

— Strela je udarila v električno napravo v Prečni pri Novem mestu. Novo mesto bo zaradi tega nekaj časa brez električne razsvetljave.

— Neprestane tatvine na železnici. Na železniški postaji v Našicah v Slavoniji so neznan tatovi kradli kar naprej. V enem mesecu so ukradli nad 60 metrskih stotov kave, masti, suhega mesa in moke. Dne 19. aprila je bilo ukradenih nad 51 metrskih stotov sladkorja, namenjenega tamošnji aprovizaciji. Preiskava je do gnala, da so kradli višji in nižji železniški uradniki in uslužbenci. Mnogo so jih zaprli.

— Zagorske novice. Nesreča. Dne 30. aprila okrog 10. zvečer so steklarji napenjali vrvi za zastavo. Pri tem je neki Martin na vrvi privezan kamen vrgel preko steklarniške tovarne. Slučaj je hotel, da je kamen zadel v čelo nočnega čuvaja Antona Zahorika. Ponesrečenca so nezavestnega prinesli v rudniško bolnišnico, nakar mu je dal prvo pomoč dr. Zarnik. — Prvi maj. Vse delo je počivalo! Slovenski delavec je ta dan zahteval svobodo in mir. Dopoldne se je vršil v dvorani Mišelčiča javni ljudski shod. Shod je sprejel resolucijo, takojšnji mir in osemurno delo. Vlada je odredila obsežne varstvene priprave, ker se je bala izgrediv. Delavstvo pa je mirno praznovalo prvi maj in pri tem odločno protestiralo proti nečloveškemu klanju ter zahtevalo splošni mir. Tudi trgovine so bile ta dan zaprte. Na občinski hiši je plapolala slovenska trobojnica v znak svobode slovenskemu narodu. — Izgrediv. Dne 2. maja smo imeli jako burne izgrede, katere so povzročile ženske. Tukajšnje rudniško konzumno društvo je dobilo nekaj blaga za ženske po nizki ceni meter 6 K. Baje je bilo blago namenjeno samo za siromašne delavce, kakor pa izgredivniki zatrjujejo, so ga večinoma pod roko dobili uradniki in nekateri gostilničarji do 20 metrov in to že minuli terek. Na vse zgođaj v jutru se je nabrala ogromna množina žensk pred konzumom, tako da se niso upali odpreti prodajalno. Ženske na perišču za premož so ustavile delo in se pridružile izgredivnikom. Ker so le videli, da ženske odločno zahtevajo otvoritev prodajalne, so se odločili in odprli. Prodajalec Derkovič je miril ženske in jim zatrjeval, da dospe v kratkem večja množina blaga in takrat bodo vse dobile. Ženske pa si niso dale ničesar dopovedati, vdrle so v skladišče ter nosile blago na prodajalno klop. Nato se hkratu vzdigne vsa množica in gre proti ravnateljstvu pisarni, ker se ni bilo ravnatelja v pisarni, so tam kričale in zahtevale blago po 6 kron. Ko pride ravnatelj, so šle najbolj korajžne k njemu in mu povejo, kako se je blago razdeljevalo, nato pokliče vodjo konzumnega društva ter odredi, da naj se blago, kar ga je še ostalo v zalogi, takoj razdeli in obenem povedal izgredivnikom, da je on zaukazal, počakati toliko časa, da dospe še druga množina blaga. Baje da je tudi odredil, da se mora razdeljeno blago nazaj vzeti. Nato je šla množica zopet v konzum in tam je razdeljeval blago sam poslovođa. Ko je zmanjkalo vredno blago, so zahtevale ženske, da se mora tudi dražje blago oddati po 6 kron, kar se jim je tudi ugodilo. Drugače je bilo vse mirno. Slika nam kaže, kako daleč smo gospodarsko že padli, le obžalovanja je vredno, da so vedno le uslužbenci vsega krivi. Tudi mi

v teh resnih časih obsojamo vsako nepravilnost, vendar pa vidimo krivdo le v vojni, ker ona povzroča vsak dan večjo bedo in pomanjkanje. Dokler ne bo vojne konec, tudi pomanjkanja ne bode, nasprotno bo vedno še hušje.

— Razno s Koroškega. V Celovcu je izginil v noči od 27. na 28. aprila bronasti doprnski kip grofa Enzenberga, ki je stal pred deželnim dvorcem. Ali ga bodo morda prelihi? — Župan slovenske občine noče slovenskega razumeti. Županstvo v Libeličah je vrnilo nedavno občinskemu uradu blaškemu neko prošnjo, češ, naj se prevede na nemški jezik. Župan slovenske občine noče razumeti slovenskega jezika. Pač pa zna delati zgago na slovenskih shodih, kakor na pr. v Šent. Janžu. — »Freie Stimmen«, list koroških nemških zagrizencev, vidijo strahove našega dr. Korošca tudi tam, kjer ga v resnici ni. Dne 21. aprila so pisale: Nekaj dni sem je jugoslovanskega »Macherja« dr. Korošca ponovno videti v Beljaku. Kakor kak adjutant ga pri tem spremlja župnik iz Štebna pri Maloščah. — Kaj hoče dr. K. pri nas? Dosedaj sta sledila tem duhovnim gospodom samo nemir in hujskanje. Župniku štebenskemu pa pravijo »Freie Stimmen« z ozirom na dr. Korošca: »Povej mi, s kom občuješ, in povem ti, kdo si.« — Tako nesramno se izraža ta listič o enem najuglednejših in najbolj poznanih avstrijskih politikov. — Slovenski jezikovni tečajji za nemškutarje. V Mariboru poučujejo z izredno vnemo na nemških privatnih zavodih slovenski jezik. Trije zavodi imajo slovenske jezikovne tečaje, pa imajo vsi dovolj učencev. A zakaj se uče Nemci našega jezika? Prvič dobro vedo, da brez znanja slovenščine ne morejo živeti med nami. Drugič pa hočejo izpodriniti Slovence iz dobrih služb ter se vsiliti med nas, da bodo tem lažje delali zgago na vseh koncih in krajih. Še nedavno je pozivljaj nemški poštar v »Tagespost« nemške aspirante in aspirantke, naj se udeležujejo teh 6 mesečnih kurzov. Čemu? Da s pomočjo teh »kurzovcev« prežene slovensko poštno osobje z lastne slovenske zemlje v prid nemškemu. Tako nam neprestano po žlicah usiljujejo nemški državni jezik. Zato Slovenci, pozor!

— Šparglijev na Goriškem je letos precej. Kdor jih ima, zasluži precej, kajti prodajajo se po 5 kron kilogram. Dobe se v vseh gostinlah in tuje gospe, ki bivajo v Gorici, jih pošiljajo vsak dan na sever.

Obnovitev Goriške hira na pomanjkanju materiala. S samimi komisijami in obhodi se ne popravi in vzpostavi nič. Dobra volja tudi ne pomaga nič. Ekspoziture dobivajo po en vagon apna na teden, ali nimajo ne avtomobilov, ne konj in ne barak. Obdelovanje trpi, ker ni orodja, ni delavcev, ni živine. Kako dobiti potrebni material in delavce, o tem naj domišlja deželni sosvet, ki se sestane zopet 13. t. m.

— Smrt vrlega moža. V bonici v Ajdovščini je umrl posestnik Anton Pečenko z Brji, široko znan veljak, marljiv gospodar in dober naroden delavec. V rihemberški občini je bil mnogo let podžupan, ustanovnik in predsednik raznim društvom. Zadnje čase je mnogo trpel in zapustil domovino, katero je goreče ljubil, v najkrepkejši moški dobi.

— Raznih delavcev na Goriškem nujno potrebujejo, zato nam je neumljivo, zakaj tudi delavcev - beguncerjev ne puste domov. Tako se na primer poroča iz begunskega taborišča v Brucku, da je tam ostalo še okoli 1000 beguncerjev in da je večina teh delavcev. Upamo, da se omogoči vrnitev tudi tem, ne samo onim beguncem, ki imajo lastno zemljišče in domovje.

— Rodbinska zaloigra. V Trstu je 33letna Eliza Cecconi, mati štirih otrok, dne 23. aprila ustrelila svojega moža, uradnika mestne bolnišnice, ko je še ležal v postelji, potem spravila svoje otroke — najstarejša hčerka je stara 11 let, najmlajši 8 mesecev — k sosedu. Sama pa se je šla na policijo javit. Mož je imel vsa leta zakona razmerja z drugimi ženskami, svojo ženo pa je surovno pretepal ter jej ni dajal skoro nikakih prispevkov za družino. Še celo doma je jemal pičla živila in jih je nbsil »gospodični«, kakor so izpovedali otroci. Svoji ženi je vedno grozil, da ubije njo in otroke. Žena trdi, da ni nameravala moža ustreliti, nego ga je hotela samo ostrašiti.

— Od mrtvih vstal in od strahu umrl. V neki zagrebški bolnišnici je zaslišal bolniški strežnik o polnoči, da zvoni zvonec iz mrtvašnice, ki

ga ima mrlič privezanega okoli roke. Strežnik je poklical še nekaj ljudi, ker si sam ni upal iti v mrtvašnico. Zvonec je neprenehoma zvonil. Prisedši v mrtvašnico, so videli strašen prizor. Človek, ki je bil le navidezno mrtev, se je ponoči zbudil. S težavo je vstal iz krste. Ko je opazil, kje je, se je tako prestrašil, da se je ravno pred vrati mrtvašnice zgrudil na tla ter umrl.

— **Najdena trupla v morju.** Nedavno so našli v morju pri Dubrovniku truplo utopljenega vojaka; drugo truplo so dobili pri otoku Šipanu in tretje pri Lopudu. Vsi trije utopljeni so vojaki. Eden izmed njih je bil v letalski obleki.

— **Tatinsko cigansko tolpo** peterih oseb so prepodili orožniki pred nekaj dnevi v gozdu pri Otoku v kamniškem okraju. Cigani so beže vrgli od sebe nekaj prstanov, par žepnih ur, priveske in verižice.

— **Uboji in umori.** Slaščičarski pomočnik Viljem Pintarič je prišel domov v Rogatec na dopust. V pijanosti je grozil z bajonetom svoji ženi, tašči in sinčku. Družina je zbežala. Pintarič je sedel nato pred hišo na klopi in zaspal. Nato je prišla njegova žena s sekuro ter ga udarila trikrat tako močno po glavi, da je bil na mestu mrtev. Morilko so zaprli. — V Radgoni je v mestnem parku neki vojak z bajonetom napadel pismonošo ter mu prerezal vrat. Menda ga je hotel oropati. Ker je videl, da ga je nekdo opazil, je zbežal.

— **Tatvine.** V železarni A. Pogačnika v Rušah so bili te dni ukradeni trije še zelo malo rabljeni gonilni jermeni. Skupna vrednost znaša 3000 kron. Kdor izsledil tatove, dobi 200 kron nagrade. Tatove je javiti orožniški postaji v Rušah. — Razprava proti dr. Fohnu v Gradcu, ki je polagoma odnesel razne starine iz celjskega muzeja, se je končala z obsodbo dr. Fohna in njegove soobtožene neveste. Dr. Fohn je obsojen zaradi tatvine na 10 mesecev težke ječe, nevesta pa na 14 dni zapora zaradi krivega pričanja. — Kralj vlomilcev. Zaradi neštetihi tatvin in vlomov že 21 krat kaznovani Edvard Blach, ki ga imenujejo njegovi stanovski tovariši »kralja vlomilcev«, je moral aprila meseca 1916 v Lincu k vojakom. Tudi že julija istega leta je ušel in se pripeljal na Dunaj. In v enem letu je izvršil v bližnjem Meidlingu okoli 200 vlomov. Imenovali so ga »strah Meidlinga«. Vsi so bili srečni, ko ga je prišla končno vojaška patrolja. Odvedli so ga v Linc; od ondaj je zopet ušel ter je v mestu in okolici na različnih krajih vlomil. Naposled so ga prijeli in obsodili na osem let težke ječe. — Pri Št. Jakobu v Rožni dolini so trije tatovi pokradli pri Tereziji Koren 20 kg suhega mesa, 6 kg masti in 6 hlebov kruha. Eden izmed njih se je že zvečer skrival v klet. Istega večera so izmaknili tudi posestniku Zvercu nekaj živil. Tatove je orožništvo izsledilo ter dobilo pokradene stvari večinoma nazaj. — V Črnečah na Koroškem so odnesli tatovi iz Golove tovarne jermen, vreden 6000 kron. Pri Jeleni na Černeški gori je tat odnesel tele. Tatov doslej niso mogli dobiti. — Pri Klančniku Pod klancem so odgnali tatovi vse ovce, k sreči je prišel blizu domači Rus in jih je pregnal.

— **Nezgode.** Dne 26. aprila je povozilo na tezenskem postajališču na Štajerskem premikača južne železnice Ivana Dokloviča. Spodrsnilo mu je, ko je odpel del vagonov, padel čez tir in kolo mu je šlo preko života. Bil je takoj mrtev. — V neki okolčanski vasi na Goriškem so se vojaki, ki so bili na dopustu, igrali z ročnimi granatami. Njim se ni zgodilo nič hudega, ampak občinski vodnjak so popolnoma razdejali. — V Celovcu je šel dne 19. aprila 52letni uslužbenec južne železnice Josip Tomažič službeno čez progo. Prijel ga je osobni vlak in mu zdrobil glavo. Umrl je v deželni bolnišnici. — Marija Taškarjeva iz Rudnika je našla vojaško patrono ter jo vrgla doma v ogenj. Deklica je vsled eksplozije močno poškodovana na rokah, njen bratec, ki je stal poleg nje, pa po obrazu in očeh. — V Ljubljani je na glavnem kolodvoru pobiralo dne 25. aprila 12letno dekletce ostanke preмога. Ko je bila baš na tiru, so porinili vozove nazaj. Deklico je že prvi voz podril in jej je šlo kolo čez sredo života. Bila je takoj mrtva. Ko so jo potegnili izpod voza, je držala še vrečo z nabranim premogom v rokah. — 14letni Josip Kastelic v Vel. Račni se je igral z najdeno ostro vojaško patrono, ki je nenadno eksplodirala in dečka hudo ranila na očeh in na levi roki. — S petrolejem je hotela politična goreči les delavka Ivana Marnova v Smarju. Posoda s petrolejem je eksplodirala in dekle je bilo močno poškodovano. — Posesnik Ivan Kuder v Kotredežu je popravljal pod na svojem gospodarskem poslopu. Pri tem je padel skozi odprtino v hlev ter se tako nevarno poškodoval, da je dva dni nato umrl.

— **»Zeleni kader«.** V slunjskem okraju na Hrvaškem ter v Bošni in Hercegovini so se pojavile cele razbojniške čete, ki so sestavljene iz vojnih beguncev. Oboroženi so s puškami in bombami ter plenijo, da so v strah vsej okolici. Imenujejo se sami »zeleni kader«. Vojaške oblasti se trudijo, da bi uničile, oziroma razgnale te roparske tolpe.

Raznoterosti.

* **Preradovičeva slavnost na Dunaju.** Dne 13. maja proslave tudi dunajski Slovani pod častnim predsedstvom dvornega svetnika dr. Jagiča in pod predsedstvom načelnika Jugoslovanskega kluba, dr. Korošca 100letnico rojstva jugoslovanskega pesnika Petra Preradoviča. Program je jako raznovrsten in bogat. Med drugimi sodelujejo: dr. Tresič - Pavičić, operna pevca Marko Vušković in Julij Betetto ter klavirski virtuoz Anton Trost.

* **Kruh za italijanske vjetnike.** Italijanski zbornici je bil podan predlog, naj se začne pošiljati italijanskim vjetnikom v Avstriji in Nemčiji redno na državne stroške dnevna količina kruha.

* **Ribič — milijonar.** O ameriškem milijonarju Vanderbiltu se pripoveduje, da je bil v svoji mladosti reven ribič. Nekoč je prišel po podporo k bogatemu bankirju Jakobu Balkerkju. »Ali kaj pijete?« ga je vprašal bankir. »Malo že,« je odgovoril Vanderbilt. »Že dobro,« je odgovoril, »danes je druga januarja. Ako mi daste besedo, da ne boste vse leto pili žganja, niti drugih opojnih pijač, se čez leto dni iznova oglašite in dobili boste izdatno podporo.« Vanderbilt je obljubil in ostal mož - beseda. Točno 2. januarja naslednjega leta se je oglašil pri Balkerkju. »Ali kaj igrate?« ga je prijazno vprašal bogati gospod. »Redko,« je odvrnil ribič. »Včasih malo pokvartam, pa v loterijo stavim.« — »Dobro, a poizkusite za eno leto pustiti loterijo in vsako igro na denar, pa se po preteku enega leta zopet oglašite.« — Tudi to pot je bil ribič mož - beseda in je čez leto dni spet prišel. Gospod Balkerk ga je sprejel še prijazneje ter vprašal: »Ali kadite?« — »Kateri ribič pa ne kadi, pa vsaj zveči tobak,« je odgovoril Vanderbilt. — »Prijatelj, poizkusite letos pustiti tobak, pa se drugo leto še enkrat oglašite.« — Minilo je leto, a ribiča ni bilo k Balkerkju. Bankir je poslal svojega slugo k njemu, naj pride. In naslednjega dne je res prišel. Gospod Balkerk ga je vprašal: »Zakaj vas včeraj ni bilo?« Pričakoval sem vas ves dan. — »Gospod, ni bilo treba. Odkar sem opustil nepotrebne izdatke za pijačo, igro in tobak, imam dovolj denarja in ne potrebujem nikake podpore,« je odgovoril Vanderbilt. In ta mož je postal po letih milijonar.

* **Nemška reklama.** Delavec v vojaški bolnišnici je poslal letak, ki ga nemškutarji razširjajo tudi med vojake, — menda za doklado k slabi hrani. S kakšnimi sredstvi delajo varuhi avstrijskega patriotizma, naj pokaže nekaj stavkov iz tega letaka: P. t. »Dr. Kramar, povzročitelj svetovne vojne« se imenuje knjiga, ki jo je ravnokar izdal avstrijski državni poslanec dr. Friderik Wichtl. Vzbuja veliko presenečenje. Na podlagi listin in pisem, predvsem pa na podlagi sodbe avstrijskega vojnega sodišča je zbral pisatelj vso dejansko snov, ki dokazuje, da je poleg kralja Edvarda v prvi vrsti dr. Karla Kramarja smatrati odgovornega za pričetek svetovne vojne. Na podlagi izvirnih pisem je dokazano, kako je bil dr. Kramar s številnimi državni ententnih sil v zvezi in kako je bil vedno na vojno sileči element. Njegova poročila so bila, ki so vedno iznova krepila sovražno zmogovito voljo, ker so pokazala položaj Avstrije in Nemčije v najslabši luči. Najprej naj se poruši Avstrija, potem pa so hoteli zadati osamljeni Nemčiji smrtni sunek. Priznati moramo, da je dr. Kramar veliki organizator. Jako zanimivi so številni posnetki iz pisem vodilnim politikom entente. Potem sledi tudi drugi »možje dejanja«, ki so v zavednem soglasju s Prago oboroževali češke legije v Rusiji in Franciji proti Avstriji in Nemčiji. Globok vpogled dobimo v bistvo in pomen Sokolov, ki so dobili ob vpoklicu tajna znamenja, da bi ravnali v sovražni deželi takoj kot s prijatelji z njimi! Husitstvo, ki je določeno kot bodoča državna vera češke države, opisuje jasno! Predvsem pa se pokazuje posebno očitno skupno delovanje med Prago, Petrogradom, Belgradom, Parizom, Londonom, Rimom in Čikagom. In naenkrat razumemo vse to, kar se nam je zdelo doslej v Avstriji tuje in neumljivo. Knjiga, ki pojasnjuje veleizdajalsko ravnanje, se čita zaradi navajanja posameznih velezanimivih primerov kakor zanimiv roman. Žal, pa ni roman, marveč grozna resničnost, s katero se mora nemško ljudstvo in njega državni brezpogojno seznaniti! V tem smislu vpliva knjiga kot osvobodilno dejanje; v 9 tednih je doživela že tretjo naklado in vzbuja v vseh, tudi v najvišjih krogih, prav posebno zanimanje. Naročila naj se pošiljajo hitro kakor le mogoče. — Skandal je, da je mogoča med Nemci tako odurna reklama za knjigo. Letak priča o nizki stopnji kulture. Dokler bodo rabili »politiki« tako orožje, ni pričakovati potom sporazumljenja med narodi.

* **Avstrijski in ogrski kruh.** Srečala sta se na meji avstrijski in ogrski kruh. In ogrski kruh, ko je zagledal avstrijskega, se ga je ustrašil tako, da je od strahu in groze ves prebledel in je postal bel, kakor stena; avstrijski kruh pa, ko je zagledal ogrskega, se je tako začudil in je od samega presenečenja in zavisti postal ves rumen, kakor zlatenica. (Poročilo iz »N. W. Z.«)

* **Za vrečo pšenice izgubila nogo.** Kmetica

Ivana Vukić se je peljala iz samostana Ivanića domov. Seboj je imela vrečo pšenice 70 kg. V vagonu je planilo nanjo nekaj moških in so jej hoteli ugrabiti vrečo. Toda žena je ni pustila iz rok. V ljutem boju za svoj imetek je prišla do izhoda ter je padla pod vlak, ki ji je odrezal desno nogo v gležnju. Sedaj je v zagrebški bolnišnici.

* **Sedemkrat dezertiral.** V Kečkemetu so ustrelili 24letnega črnovojnika Hunhoferja, ki je služil pri 30. honvedskem polku. Dezertiral je sedemkrat.

* **15.000 oseb v Budimpešti brez strehe.** Ogrski socijalno - demokratični list poroča, da je v Budimpešti 15.000 ljudi brez stanovanja. Budimpeštanska občina je sicer dala narediti »barake za silo«, ampak pod pogojem, da smejo vanje le oni, ki so brez stanovanj ali so resnično na cesti. V Budimpešti pa je takih siromakov 15.000. Deloma so v mestnih barakah, deloma prenočujejo v delavnicah, v drvarnicah in kletih ter celo po predmestnih vrtovih in na cesti. Mnogi so sprejeli tudi nočno delo, da imajo vsaj ponoči streho nad seboj.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.
Izdaja: Konsorcij »Domovine«.

Izhaja vsak petek.

Naročnina za tekoče leto 12 K, za pol 6 K.

Posamezne številke 24 vin.

Uredništvo: Mestni trg štev. 17, II.

Upravištvo: Sodna ul. št. 6, prtl. desno

Inserati po dogovoru.

Mali oglasi.

Za vsako besedo je naprej plačati 20 vinarjev v denarju ali znamkah. Besede z debelimi črkami stanejo 30 vinarjev.

Viničar oženjen, najrajši brez malih otrok, razumen in pošten, če mogoče z varščino, se sprejme za letošnjo jesen za velik vinograd v brežiškem sodnem okraju. Pogoji ustno. Poleg plače ima na razpolago oranico in svinjake ter mleko. Ponudbe na upravništvo tega lista pod »Viničar«.

Ženina ponudba. Mladenič star 27 let trgovsko naobražen, želi z izobrazeno mladenko z dežele v starosti od 24 let znanja v svrhu poznejše ženitve. Cenjene ponudbe s sliko pod »Veselo srce 25/2« na upravništvo »Domovine«. Anonimna pisma v koš. — Stroga tajnost.

Kislo vodo

in vino razpošilja

A. OSET, p. Guštanj, Koroško.

Kostanjev in hrastov les

vsako množino, od 10 cm debelosti naprej, kupi po najvišji ceni
Josip Cizel, na Polzeli,
Štajersko.

Pobarvano blago (črno, rdeče, modro, rjavostno itd.) starih ponošenih, obledelih in včasih že zavrženih oblek je uporabno **kot novo!**

Domače platno, pobarvano modro, je posebno trpežno.

Za naročila tudi po pošti se uljudno priporoča
Prva in največja parna barvarnica in kemična čistilnica

Josip Reich, Ljubljana
Poljanski nasip štev. 4.

Ljubljanska kreditna banka

v Ljubljani.

Delniška glavica . . . K 10,000.000.—

Rezervni fondi . . . K 2,000.000.—

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu,
Gorici (t. č. Ljubljani) in Celju.

Sprejema

vloge na knjižice in na
tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednost-
nih papirjev, deviz in valut. Vnov-
čevanje kuponov, izžrebanih zastavnih
pisem in obligacij.

Nakazila in kreditna pisma.

Borzna naročila.

➔ Promese ➔
k vsakemu žrebanju.

➔ Posojila ➔
na vrednostne papirje.

Eskontovanje menic.

Sprejemanje
vrednostnih papirjev v
hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizijski krediti.

Poslovnica

c. kr. avstrijske državne
loterije.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica šte. 3,

največja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog	K 66,800.000
hipotečnih in občinskih posojil	„ 27,000.000
in rezervnega zaklada	„ 2,000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%₀,

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je **pupillarno varna** in stoji pod kontrolo

C. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske
pa proti 5¹/₄% obrestim in proti najmanj 1% ozir. ³/₄% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno

Kreditno društvo.

Tvrdba: M. Rosner & Comp.

veležganjarna v Ljubljani

oddaja cenjenim odjemalcem fino, pristno blago lastnega izdelka:

**slivovico, sadjevec, brinjevec, konjak in
vino vermouth**

➔ po ugodnih cenah. ➔

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4¹/₄%₀

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,000.000.

Hranilne vloge K 23,000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Prva južnoštajerska

vinarska zadruga

v Celju

reg. zadr. z omejeno zavezo

priporoča svoja priznana dobra šta-
jerska, zajamčeno pristna vina vseh
vrst po zmernih cenah.